

ELS TRESORS MONETARIS MEDIEVALS: ESTUDI, LEGISLACIÓ I PROTECCIÓ¹

Els propassats dies 6 i 8 de març es van celebrar a l'auditori del Palau Nacional, seu del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), les sessions de la dissetena edició del Seminari d'Història Monetària de la Corona d'Aragó, que amb caràcter anual organitza el Gabinet Numismàtic de Catalunya (GNC). El tema monogràfic tractat aquesta vegada va ser el fenomen de la troballa d'ocultacions de moneda a l'edat mitjana. El Seminari es va desenvolupar en sis ponències, que es van presentar repartides en dues sessions específiques. La primera va estar centrada en una visió estrictament numismàtica del fenomen, mentre que la segona va estar pensada per a afrontar el tema des de la perspectiva jurídica.

La conferència inaugural va ser pronunciada per la numismàtica i museòloga Teresa Marot. La ponent va presentar, amb el títol «Els tresors monetaris: perspectives d'estudi», una exposició teòrica de les possibilitats que, des de l'òptica numismàtica, ofereix l'estudi de les troballes de dipòsits tancats de monedes, així com de la metodologia que s'ha de seguir a l'hora de documentar-les i estudiar-les. La doctora Marot, comissària de l'exposició que va acollir el MNAC l'any 1999 sobre el tresor de Sant Pere de Rodes, va utilitzar sovint aquesta troballa emblemàtica per a exemplificar alguns dels aspectes més significatius de l'estudi dels dipòsits monetaris.

La següent conferència, «Tresors i troballes monetàries medievals a les col·leccions del GNC del MNAC», va ser pronunciada per Maria Clua, adjunta a la conservació del MNAC. La doctora Clua va presentar un exhaustiu catàleg dels tresors ingressats a les col·leccions del MNAC i dels conservats en altres institucions públiques catalanes. Un aspecte especialment significatiu de la seva exposició va ser l'esforç esmerçat en la reconstrucció d'antigues troballes de tresors, posteriorment dispersats, per mitjà de la documentació coetània existent. Així mateix, va contraposar la recuperació dels tresors monetaris entesos com a conjunts monetaris, amb algunes de les troballes individuals de monedes en el registre arqueològic, que, per la seva singularitat, constitueixen, amb un altre sentit del terme, petits tresors monetaris. La conferenciant va cloure la seva intervenció convidant els assistents a visitar la sala d'exposicions de numismàtica del MNAC per tal de veure directament alguns dels tresors comentats.

La darrera conferència de la primera sessió va ésser a càrrec de Josep Peller, president de l'Asociación Numismática Española, institució que, amb seu a

1. XVII Seminari d'Història Monetària de la Corona d'Aragó, organitzat pel Gabinet Numismàtic de Catalunya (Museu Nacional d'Art de Catalunya) i celebrat els dies 6 i 8 de març de 2007.

Barcelona des de fa cinquanta anys complerts recentment, catalitza l'activitat de col·leccionistes numismàtics d'arreu amb publicacions i activitats diverses. Amb l'enunciat «El tresor d'un col·leccionista medieval: el monetari de Carles III el Noble de Navarra (1361-1425)», va oferir un recorregut per la col·lecció de numerari d'or d'aquest monarca. Si bé es tracta d'una col·lecció que es va dispersar d'antic, es pot reconstruir gràcies a la documentació coetània procedent de la Cámara do Comptos de Pamplona, la qual recull inventaris molt descriptius de les peces, del preu d'adquisició i de la seva valoració teòrica. Pellicer va destacar la possible doble funció de la col·lecció en un moment especialment delicat en la conjuntura econòmica europea: pel que sembla, el sobirà no només col·leccionava la moneda per pur plaer —tal com apareix expressament consignat a la documentació—, sinó també perquè era una manera de conèixer les característiques de la moneda d'altres regnes, les quals després aplicava en les pròpies emissions navarreses.

La segona sessió va estar dedicada, de manera monogràfica, a la visió jurídica de la troballa de tresors i es va obrir amb la ponència d'Albert Estrada-Rius, conservador del GNC del MNAC i coordinador del Seminari, titulada «El règim jurídic de la troballa de tresor a l'Europa del dret comú: l'exemple de la Corona d'Aragó» i en la qual va glossar i sistematitzar les fonts literàries i jurídiques relatives a la troballa de tresors. Després d'assenyalar la universalitat del fenomen tot resseguint les referències testimonials occidentals, bizantines i musulmanes, va centrar-se en la regulació de la figura jurídica de la troballa de tresors des de la seva configuració en el dret romà, passant per la seva consignació en el *Corpus Iuris Civilis* justinianeu i el seu desenvolupament doctrinal pels glossadors i els comentaristes del dret comú baixmedieval. Va fer menció de la recepció del dret comú i la incorporació d'aquesta figura a les fonts peninsulars —en particular, les de la Corona d'Aragó—, la qual apareix, per exemple, en els Usatges de Barcelona, en els Costums de Tortosa i en els Furs de València. El nucli de la ponència va ser la sistematització de la figura en els ordenaments català i valencià a partir de les fonts normatives i dels documents judicials o extrajudicials que s'hi refereixen.

El professor Antonio Serrano, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, va pronunciar la següent ponència, titulada «La protecció jurídica del patrimoni arqueològic: la legislació actual comparada sobre la troballa de tresors i les troballes monetàries». El ponent va dissertar sobre la continuïtat de la figura jurídica d'arrels romanes, més enllà del col·lapse de l'Antic Règim i del vell dret comú, i sobre la seva recepció en els codis de l'estat liberal a partir del *Code napoléon* de 1804 i del Codi civil espanyol de 1889. A continuació, va detallar, sempre atenent la rica i alhora complexa perspectiva del dret comparat, l'evolució

ció de la figura a mesura que la societat i el poder polític constituït van començar a dotar les troballes d'ocultacions monetàries d'una protecció particular en desenvolupar la noció de *patrimoni històric arqueològic de naturalesa moble*. El resultat final ha estat la seva regulació en lleis especials de protecció del patrimoni, amb el manteniment, només amb caràcter residual, de la vella regulació codificada.

Finalment, la conferència de cloenda del Seminari, titulada «Protecció i recuperació del patrimoni arqueològic: l'acció del Grup de Patrimoni Històric dels Mossos d'Esquadra», va ser pronunciada pel mossos d'esquadra Tomàs Rabadan, membre del Grup de Patrimoni Històric de la Divisió d'Investigació Criminal del Cos de Mossos d'Esquadra. El caporal Rabadan va detallar, en una exposició aclaridora i pràctica, les característiques pròpies de la divisió en la qual s'incardina la seva unitat, especialment la seva posició dins del cos de policia al qual pertany, les competències respecte a la resta de cossos de policia i els procediments i mecanismes que s'utilitzen, tant en la protecció dels recintes arqueològics per tal d'evitar-ne l'espoli, com en la persecució de la comercialització dels fruits d'aquests espolis.

Albert Estrada-Rius

Universitat Autònoma de Barcelona